

Måltid som språklig arena hos de yngste barna i barnehagen

«Hvordan kan personalet jobbe for å invitere de yngste barna til samspill og språklig deltakelse under måltidet i barnehagen?»

Ann Kristin Hansen

Kandidatnummer: 16

Bacheloroppgave

Emnekode: BHBAC4900

De yngste barna i barnehagen

Bacheloroppgaven er et selvvalgt studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.



DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Forord

Da er min reise over som barnehagelærerstudent ved Dronning Mauds Minne Høgskole. Dette har vært fire krevende år, men det har også vært gøy og lærerikt. Jeg har lært mye om meg selv som barnehagelærer og denne bacheloroppgaven er et resultat av noe jeg som pedagog brenner for i arbeidslivet.

Først og fremst vil jeg benytte anledningen til å spesielt takke familie og venner som har støttet meg og hatt troen på meg gjennom disse fire årene. Uten dere hadde jeg aldri kommet i mål! Videre vil jeg takke mine veiledere, Gro Anita Kamsvåg og Atle Krogstad som har veiledet meg gjennom denne oppgaven. Dere har lært meg masse og jeg sitter igjen med mye kunnskap etter denne oppgaven som jeg skal ta med meg videre i arbeidslivet som pedagog. Jeg vil også takke informantene mine som har brukt av sin tid og stilt til intervju. Det har vært helt avgjørende for meg at dere har delt deres erfaringer og praksis som hvordan dere jobber med å invitere de yngste barna til samspill og språklig deltakelse under måltidet i barnehagen.

Tusen takk!!

Ann Kristin Hansen

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	5
2. Teori.....	6
2.1 Språkutvikling.....	6
2.2 Personalets relasjon til barn	8
2.3 Personale i samtale og samspill med barn	9
2.4 Hverdagssamtalen.....	11
2.5 Måltidet.....	12
3. Metode	14
3.1 Metodevalg og datainnsamling.....	14
3.2 Datainnsamling	15
3.3 Valg av informanter	16
3.4 Gjennomføring.....	16
3.5 Analysearbeid	17
3.6 Metodekritikk.....	17
3.7 Etske retningslinjer	18
4. Drøfting.....	19
4.1 De yngste barnas kommunikasjon	19
4.2 Personalets relasjon til barna	20
4.3 Samtale og samspill med de yngste barna	21
4.5 Hverdagssamtalen.....	24

4.6 Måltidet.....	25
5. Avslutning.....	28
6. Referanseliste.....	30
7. Vedlegg.....	31
8. Intervjuguide.....	33

1. Innledning

I rammeplanen står det at barnehagen skal være bevisst på at kommunikasjon og språk påvirker og påvirkes av alle sider ved barnets utvikling, og at barna gjennom dialog og samspill skal støttes i kommunikasjon, medvirkning, i å lytte, forstå og skape mening. Barna skal delta i aktiviteter som fremmer kommunikasjon og helhetlig språkutvikling. Videre står det at personalet skal stimulere, anerkjenne og respondere på barnas verbale og non-verbale uttrykk, og sørge for at alle barn involveres i samtaler og samspill (Rammeplan for barnehagen, 2017, ss. 23-24). For å kunne oppnå disse målene i rammeplanen er det viktig at personalet vet hvor stor betydning språket har i barns liv, og at personalet er bevisst på de yngste barnas ulike kommunikasjonsformer .

«Aldri har så mange barn tilbrakt så mange timer i barnehagene som nå og aldri har barnehagene vært så viktige for barns trivsel og utvikling» (Drugli, 2017, s. 15). Barnehagen er derfor en viktig læringsarena for de yngste barna som er i barnehagen, og personalet har en viktig rolle som samspill- og samtalepartner med barna. Hverdagen på ei småbarnsavdeling er preget av rutinesituasjoner. Barna skal spise, leke, stelles og sove. Derfor er det viktig å se på hvordan personalet i barnehagen utnytter rutinesituasjonene for å invitere de yngste barna i barnehagen til samspill og språklig deltakelse. I barnehagen spiser barna mat 2-3 ganger pr. dag, og derfor ser jeg på måltidssituasjon som en unik mulighet for å jobbe med samspill og språk med de yngste barna. Måltidet er en voksenstyrt arena der alle sitter rundt et bord med felles oppmerksomhet. De voksne får mye fokus av barna siden det er en rolig stund uten for mange distraksjoner rundt. Rammeplanen belyser at personalet skal legge til rette for at måltidet skal bidra til måltidsglede, samtaler, deltakelse og fellesskapsfølelse hos barna (Rammeplan for barnehagen, 2017, s. 50).

Jeg skal se nærmere på samspill og språklig deltakelse i måltidsituasjoner med de yngste barna fordi ut fra egne erfaringer har jeg ofte opplevd at mange måltidsituasjoner har som mål å få i barna mat slik at de blir mette, og barna skal sitte i ro og spise maten sin uten noe særlig tull og tøys. Barna blir oftere snakket til istedenfor å bli snakket med, som for eksempel «spis opp maten din», «ikke rote», «ikke kast maten på gulvet». Hvorfor er man ikke flinkere til å utnytte disse unike situasjonene til å invitere de yngste barna til samspill og språklig deltakelse? Gjennom problemstillingen min ønsker jeg å finne ut hvordan personalet kan jobbe for å invitere de yngste barna til samspill og språklig deltakelse under måltidet.

Problemstillingen er:

«Hvordan kan personalet jobbe for å invitere de yngste barna til samspill og språklig deltakelse under måltidet i barnehagen?»

For å finne svar på problemstillingen «Hvordan kan personalet jobbe for å invitere de yngste barna til samspill og språklig deltakelse under måltidet i barnehagen» vil jeg først presentere og gå nærmere inn på teori om 1-3 åringens språkutvikling, personalets relasjon til de yngste barna, den voksne som dialogpartner, hverdagssamtaler i barnehagen og måltidet i barnehagen. Deretter vil jeg vise til hvilken metode jeg har brukt og hvorfor jeg har brukt den for å belyse oppgavens problemstilling. Til slutt vil jeg presentere mine funn og drøfte dette i lys av relevant teori.

2. Teoretisk forankring

Høigård (2013) belyser at å lære språk, er noe av det viktigste som skjer i barns liv. Det er gjennom språket vi lærer å forstå verden og vi får økende innsikt i oss selv, vi trer inn i fellesskap med andre mennesker og får ta del i språksamfunnets kultur. Språket gir oss identitet og tilhørighet, og det er avgjørende for den intellektuelle, emosjonelle og sosiale utviklingen. Høigård forteller at det er gjennom samspill barn tilegner seg språket, og at drivkraften til barnets interesse for den spennende omverden og behovet for å utfolde seg, sammen med gleden over samvær og samhandling med andre. Tilegnelse av språket innebærer å lære seg hva språket brukes til, og å lære selve språksystemet. Helt fra fødselen av er barna innstilt på kontakt og kommunikasjon (Høigård, 2013, s. 17). I lys av dette vil det si at personalets rolle i samspill og dialog har en stor betydning for de yngste barnas språkutvikling.

2.1 De yngste barnas språkutvikling

Allerede i barnets første leveår legges grunnlaget for språkutviklingen (Høigård, 2013, s. 21). I de første leveårene har barna en enorm læringskurve der de skal lære hva ordene betyr (semantisk utvikling). Barna skal lære å kommunisere på varierte måter, de skal lære å vekke andres interesse og oppmerksomhet, og de skal beholde oppmerksomheten så lenge at de får formidlet sitt budskap. Språk omfatter ikke bare talte ord, men også ikke-språklig

kommunikasjon som kroppsspråk, blikkontakt, mimikk og tonefall (Gjems, 2018, s. 28). Når personalet skal jobbe med de yngste barnas språk er det viktig med kunnskap om de yngste barnas språkutvikling og at de vet hvordan de yngste barna kommuniserer slik at de kan møte barnas verbale og non-verbale kommunikasjon.

Språkssystemets tilegnelse går gjennom tre ulike faser. Den fasen som er relevant for min problemstilling er da *systemlæringsfasen* som er perioden for 1-3 åringene, de yngste barna. I denne fasen lærer barna de grunnleggende systemene i språket som er den semantiske utviklingen, fonologiske utviklingen, morfologisk utvikling og syntaks (Høigård, 2013, s. 121). For å finne svar på problemstillingen kommer jeg til å trekke frem teori som omhandler barnas semantiske utvikling. Det språklige samspillet barna inviteres inn i må være tilpasset barnas kompetanse, erfaringer og interesser (Gjems, 2018, ss. 46-47). Jeg har valgt å trekke frem den semantiske utviklingen fordi den omhandler barnas begrepsutvikling og ordforråd. Når personalet er i dialog med barna om det som skjer her og nå, vil dette bidra til at de utvikler begrepsforståelse, noe som blir sett på som et av de grunnleggende systemene i barnas språkutvikling.

Semantisk utvikling

Den semantiske utviklingen sees på som barnas begrepsutvikling og ordforråd, altså hva ordene betyr og hva de viser til utenfor språket. Den semantiske utviklingen til barna er sterkt avhengig av språkmiljøet til barnet (Høigård, 2013, ss. 157-158). Gjems skriver at barn og voksne som bruker språket, lærer om språk og hva de ulike ordene representerer. Når vi har samtaler med andre lærer vi ord, og vi bygger opp kunnskap om hvordan vi kan eller skal uttrykke oss når vi vil formidle noe til andre i våre omgivelser. Når vi skaffer oss erfaringer ved å bruke de ordene som representerer de erfaringene vi gjør oss, de ideer og meninger vi har kan vi delta i samtaler (Gjems, 2011, s. 21).

Når vi ser på den *semantiske* utviklingen hos barna rundt 1- årsalderen bruker barna ordene sine som er knyttet til de tingene og handlingene barna får erfaringer med (Høigård, 2013, s. 121). Det er viktig at barnehagen gir barna et rikt språkmiljø og optimale betingelser for å utvikle et stort ordforråd med solid begrepsforståelse. Ordene sees på som symbol og det referer til noe i omverden. Selve ordet har en uttrykkside og en innholdsside. Uttrykksiden er det vi hører når ordet sies eller ser når ordet blir skrevet. Et begrep er hva den enkelte forstår med ordet når vi hører eller leser ordet, altså de indre forestillingene vi får. For at et barn skal

vite hva ordene betyr og utvikle gode og stabile begreper er det viktig at de gjør flest mulig førstehåndserfaringer, og at de voksne som er sammen med barna navngir referentene og snakker med barna om de erfaringene de har gjort. Førstehåndserfaringer skjer gjennom direkte og sansemessige erfaringer med referentene. Høigård belyser at begrepsdanningens grunnlag ligger nettopp i at barn griper om tingene og tar alle sansene sine i bruk mens de håndterer dem. Barnet føler, ser, hører og lukter (Høigård, 2013, ss. 157-163). Jeg ser derfor på måltidet som en god språklæringsarena når de voksne er bevisste i sin rolle, navngir referentene og snakker med barna om de erfaringene de gjør seg her og nå. Dette forutsetter tilstedeværende voksne som er sammen med barna her og nå og at de setter ord på det man selv gjør og det barna ser, føler, lukter, sanser og tar på. Når personalet setter ord på det som er på bordet, hva barna spiser, hva det smaker, hvordan det føles å ta og smake på maten, er dette med på å bidra til å gi barna begrepsforståelse. Barn tilegner seg språklig kompetanse gjennom å delta i dialog.

2.2 Personalets relasjon til barn

De yngste barna tilbringer mesteparten av sin tid i barnehagen. Derfor er barnehagen en viktig læringsarena for barna, og personalet er viktige samspillspartnere for barna. Drugli (2017) skriver at når et lite barn begynner i barnehagen har personalet en unik mulighet til å bidra til barnets positive utvikling ved å etablere god relasjon mellom barnet og seg. Den gode relasjonen gir barnet positive erfaringer som kan få effekter på lang sikt ved at dette veves sammen med nye positive erfaringer. En relasjon blir sett på som gjensidig kommunikasjon og samspill mellom to parter over tid. Små barn er avhengig av å inngå i relasjoner der det er rom for varme og nærhet. Derfor er det viktig at de voksne som jobber med de yngste barna har evne til å etablere nære relasjoner med barna, og at de voksne er villige til å være betydningsfull for barna. De små barna er relasjonelle i sin fungering og har behov for en voksen samspillspartner som deltar sammen med seg i dagliglivets ulike situasjoner (Drugli, 2018, ss. 143-145). Drugli belyser at relasjonen mellom voksne og barn utgjør selve grunnmuren i barnehagens arbeid med de yngste barna. Relasjonen er en nødvendig forutsetning for at barna skal trives og ha ei positiv utvikling. Når barna er sammen med voksne de er trygge på og som hjelper de ved behov, utforsker barna lengre og mer komplekst (Drugli, 2018, s. 163).

2.3 Personale i samtale og samspill med barn

Palludan (2010) forteller at i det pedagogiske landskap, som jeg tolker som barnehagen, høres barnas- og pedagogenes stemmer. Det er høye stemmer og lave stemmer, glade stemmer og sure stemmer, alvorlige stemmer og trøtte/slitne stemmer, ivrige stemmer og nøytrale stemmer. Disse stemmene lager forskjellige lyder som hvin, latter, gråt og brøl. Palludan trekker frem at en stor del av disse lydene stammer fra å snakke. Prat og bevegelse blir trukket frem som like viktige trekk for barnehagebarn og pedagogenes kroppslige praksis. Aktørene snakker stort sett alltid i forbindelse med bevegelse og arbeid. I barnehagen har vi stille barnehagebarn, og barnehagebarn som ikke snakker, men barnehagebarna lager lyder sammen. På samme måte kan pedagogene individuelt eller sammen forholde seg tause eller bare bruke lyd eller tale- lyd. Alle snakker, men ikke like mye og ofte. Språklig utfoldelse er fremtrede i barnehagens hverdagsliv (Palludan, 2010, s. 129).

Barn er nysgjerrig og opptatt av alt som skjer i dagliglivet, og et berikende samspill rundt det som skjer her og nå i barnehagen kan være med på å fremme barns læring (Drugli, 2018, s. 15). I det tidlige samspillet er det viktig å være en dialogpartner som venter på og lytter til barnets respons. I det lydlige og kroppslige samspillet mellom barnet og den voksne omsorgspersonen skjer det en gradvis utvikling av barnets ferdigheter som dialogpartner (Krogstad, 2013, s. 107). Samspilletets kvalitet mellom voksne og barna avhenger av hvordan de voksne inviterer barna til å delta i språklige interaksjoner og hva barna inviteres til å snakke om. Gjems (2018) belyser at det er positivt at barna utfordres til å møte sin nærmeste utviklingssone, og trekker frem Vygotskij sin teori om den nærmeste utviklingssone. Den omhandler at læring alltid må tilrettelegges med utgangspunkt i hva barna klarer alene, hva barna klarer i samarbeid og med støtte fra voksne og mer erfarne barn. For at barna skal være i sin nærmeste utviklingssone er de avhengig av voksne som er sensitive og kjenner til barnas ulike interesser, kunnskapsnivå og ferdighetsnivå. Ut fra dette må personalet tilpasse den veiledningen og støtten slik at barnet motiveres til å delta i språklig samspill som fremmer barnets språk og læring. Barna vil lære mye mer av de voksnes språklige, veiledende og støttende deltakelse i aktiviteter de er engasjert i fordi barna har mindre erfaringer og kunnskap om ulike fenomener og tema enn oss voksne. Vygotskij understreker betydningen av at det må skje en gradvis overføring av kontroll og ansvar over egen læring fra den voksne og til barnet der den voksne trekker seg gradvis tilbake når de ser at barna er engasjert og

bruker språket på måter som støtter og fremmer de aktivitetene barna holder på med (Gjems, 2018, ss. 45-47).

Høigård (2013) trekker frem ulikheter mellom samtalepartnerne på grunn av ulike språkferdigheter. Derfor er viktig at den voksne tilpasser seg på en måte som gjør at barnets bidrag til samtalen inngås ved at den voksne bygger stillas omkring barnets språklige ytringer. Stilas forklares som at barnet får støtte mens barnets språklige byggearbeid pågår, og er med på å påvirke at barnet når høyere. Skal den voksne bli en god dialogpartner for et barn, må det vise interesse i barnet og hva det sier. I følge Høigård kan dette uttrykkes gjennom tydelige tilknytningsreplikker, ved å være klare turgivere og ved å vise interesse for barnet gjennom kroppsspråket (Høigård, 2013, s. 70).

Når vi bruker tilknytningsreplikker i samtaler med barn, blir barnets uttrykk bekreftet, og samtalen blir videreført. Høigård (2013) forklarer at gjennom tilknytningsreplikker gis det et uttrykk om at barnet er akseptert og respektert, og tilknytningsreplikkene formidler at barnet er verdifullt. Barnet du snakker med merker fort om du er halvveis til stede og svarer uten å egentlig ha hørt etter, derfor er også kroppsspråket en viktig del av tilknytningen. Den som gir en tilknytningsreplikk må være en aktiv lytter og tolke situasjonen i tillegg til kroppsspråket, prosodien/tonefallet og verbalspråket. Ved å bruke tilknytningsreplikker på denne måten uttrykkes det respekt og interesse for barnet fordi enn prøver å følge barnets fokus og opplevelse (Høigård, 2013, ss. 70-73).

Klare turgivere belyses av Høigård (2013) som viktig i en samtale. En turgiver viser interesse for barnet og for hva barnet har å si. En obligatorisk turgiver etterfulgt av pause med blick og oppmerksomhet til barnet gir et signal på at det er barnets tur og at man venter spent på hva barnet har å formidle. Høigård belyser spørsmål som en av de klareste turgiverne til de yngste barna siden det er obligatorisk å gi et svar. Hos de yngste barna er det særlig viktig at den voksne viser tydelig i sin turgiving at det er barnets tur til å overta samtalen fordi de yngste barna signaliserer ikke alltid at de vil ta turen igjen (Høigård, 2013, ss. 69- 73). Drugli trekker frem at noen barn kanskje behøver hjelp til turtaking, det vil si at barnet trenger hjelp til å selv tar tur eller å gi turen til noen andre. Her er det viktig at personalet utvider og beriker barnas initiativ, at personalet er opptatt av det som skjer her og nå når de snakker med barna (Drugli, 2018, ss. 54). Høigård skriver at de yngste barna behøver tilretteleggingsspørsmål for å delta i dialog. Her er det viktig å tenke over at ikke alle spørsmål er gode, så derfor er det viktig å

være bevisst på hvilke spørsmål som blir stilt til barna fordi et godt spørsmål kan fungere godt til et lite barn, men kan fort bli kontrollspørsmål til større barn. Tilretteleggingsspørsmålene som stilles til de yngste barna må tilrettelegges for at barnets svar kan bli meningsfullt fordi barnet selv skal få anledning til å bruke det språket det allerede har lært seg. Slike spørsmål kan være «hva er det for noe?», «hvem er dette?», «hva sier kua?» (Høigård, 2013, ss. 73-75).

2.4 Hverdagssamtalen

Hverdagssamtalene er den formen for språklig interaksjon vi finner mest av i barnehagen. Hverdagssamtalene finner vi i ikke-planlagte interaksjoner mellom barn og mellom barn og barnehagepersonell. Partene snakker sammen mens de gjør ulike aktiviteter, og samtalene kan dreie seg om hva de gjør, eller noe helt annet. Til tross for at disse samtalene er viktige og mest antakelig den mest omfattende læringsarenaen i barnehagen, får disse samtalene lite oppmerksomhet i både forskning, utdanning og praksis (Gjems, 2011, s. 43). Førskolelærere må ha kunnskap om og være oppmerksom på hvilken betydning hverdagssamtalene har for barnas læreprosesser i barnehagens hverdagsliv og i planlagte aktiviteter. Når barna får bruke språket sammen med andre, øver de på å bruke ordene sine, de øver på å formulere sine meninger og tanker til ytringer som andre kan forstå (Gjems, 2011, ss. 206-207).

Gjems (2011) belyser Vygotsky (1981) sin mening om hvor viktig hverdagssamtalene i barnehagen er for overføring av språk og kunnskap. Hverdagssamtaler sees på som de spontane samtalene som føres når man for eksempel vasker opp, går tur og kler på seg. De voksne kommuniserer til barn om hva de forventer og ønsker at de skal gjøre, hva de skal snakke om, hvordan de skal snakke om ulike tema, og når. Disse budskapene blir formidlet via de ordene som brukes, hvilket tonefall ordene blir sagt i, hvilken sammenheng ordene brukes i, og hvilket kroppsspråk som blir brukt. Gjems (2011) belyser også Hasan (2002) sin påpeking av hvor mye av barns læring som skjer gjennom ikke-åpenbar mediering. Dette finner sted når de som samhandler og har samtaler ikke er klar over at det skjer læring, som for eksempel når voksne og barn planlegger, gjennomfører og rydder opp etter et måltid. De snakker om hva de vil lage og spise, hvordan de oppfører seg under måltidet, hvordan måltidet organiseres og det de snakker om formidler mye om de forventninger som stilles, hvilke tradisjoner enn har og hvilke roller og status de ulike personene har (Gjems, 2011, ss. 30-31).

Palludan (2010) viser til to ulike toner pedagoger bruker i samtaler med barn, som er undervisningstone og utvekslingstone. Undervisningstonen blir sett på som blant annet innføring, forklaring og illustrering. Her blir barnehagebarna et objekt for pedagogens undervisning. Når pedagogene bruker undervisningstone snakker pedagogen og barnehagebarna lytter og gjør det de blir fortalt, pedagogene kan også spørre barna spørsmål og barna svarer. Palludan forklarer utvekslingstonen som situasjoner der barn og pedagoger snakker sammen. Her spør og svarer begge partene. De snakker om opplevelser, fortolkninger, meninger, erfaringer og kunnskap (Palludan, 2010, ss. 131-133).

Personalet er helt avgjørende for et godt språkmiljø i barnehagen. Språklæringen skjer når barna går inn i et aktivt samspill med andre, og derfor vil barnehagens språkmiljø være avhengig av i hvilken grad personalet involverer seg i den daglige språklige samhandlingen med barna (Høigård, 2013, s. 238). Gjems (2011) skriver at voksne som har gode erfaringer i språkbruken, må støtte barna i den semantiske utviklingen slik at barna lærer seg hva ordene representerer og kan organisere ordene til meningsfulle setninger. Denne læringen skjer hvis en erfaren språkbruker gjentar det som sies ved å bruke kulturelt og kjent ordstilling. Det er viktig at barna skaffer seg et stort og variert ordforråd og god begrepskunnskap i de tidlige leveårene. Derfor blir de samtalene som oppstår i barnehagen sett på som den mest grunnleggende læringsaktiviteten (Gjems, 2011, ss. 19-20). Drugli forklarer noen eksempler på hvordan personalet kan støtte de yngste barnas språkutvikling i rutinesituasjoner i barnehagen. Det er viktig at personalet setter ord på egne- og barnas handlinger i rutinesituasjoner og i aktiviteter fordi at når personalet setter ord på ting, leker, objekter, tall og farger, og det som skjer her og nå, vil barnas språklige utvikling stimuleres (Drugli, 2017, s. 172). Den kvaliteten som barna får gjennom sitt barnehageopphold er avhengig av at de møter ansatte som bruker et rikt og variert språk i samtaler med dem, at de blir invitert til aktiv deltakelse i samtalene, og at de blir inspirert til å sette ord på og dele sine erfaringer og tanker (Gjems, 2011, s. 23).

2.5 Måltidet

Måltidene er en unik mulighet til å kombinere praktisk aktivitet med kommunikasjon og samspill mellom personalet og barna, og barna imellom. Dette begrunnes av Drugli fordi under måltidet har personalet god oversikt over det som formidles rundt bordet, og over barna fordi de sitter i ro rundt et bord. Til tross for dette kommer det frem fra flere studier at

måltidene ofte ikke rommer til noe annet enn å spise (Drugli, 2018, s. 53). En norsk studie om måltidet fra elleve barnehager med barn i alderen 1-1,5 år er belyst av Drugli (2018). Studien viser jevnt over dårlig kvalitet på samspillet mellom barna og personalet. Barna blir sittende å spise uten noen særlig kontakt med personalet, og personalet støttet ikke opp under barnas samspill med hverandre, de støttet i svært liten grad opp barnas læring og språklige utvikling. De voksne snakket nesten ikke til barna, og det lille som ble sagt var ofte «nå må du spise opp maten din», «her er maten din». Personalet snakket ofte mer med de eldre og mer verbale barna som satt ved bordet, og de minste barna satt passive og spiste opp maten sin. Måltidet i barnehagen er voksenstyrt i den forstand at det er organisert og gjennomført av personalet, men barna kan også være aktive og deltakende dersom det er rom for det. De holdningene og intensjonene personalet har til måltidet vil bidra til å fremme eller hemme barnas aktive deltakelse hvis personalets vurdering av det å spise maten er viktigere enn at samtalen skal stå i sentrum. Drugli trekker frem at personalet må bevisst sørge for at måltidet ikke blir for rutinepreget, men at man lar barna få sette sitt preg på samspillet rundt bordet (Drugli, 2018, ss. 42-43).

Hvordan kan personalet i barnehagen legge til rette for en måltidsituasjon med fokus på at barna får i seg tilstrekkelig med mat samtidig som personalet støtter opp under barnas samspill og språk? Sandvik (2021) belyser måltidet hos de yngste barna som en verdifull pedagogisk situasjon der barna får delta og kommunisere. Måltidet sees på som en variert språkbrukssituasjon fordi vi snakker om maten, maten organiseres, vi snakker om sosiale temaer, regulerer atferd, trøster, morer oss og vi har det hyggelig. Måltidet er en arena som åpner opp for mange forskjellige typer samtaler. Sandvik trekker frem Palludan (2005) og belyser at det er særlig under måltidsituasjon barnehagepersonalet forholder seg til barnas personlige opplevelser, holdninger og erfaringer. Måltidene har ofte ikke et pedagogisk mål, og derfor kan det skapes et uformelt læringsrom for både språk og sosiale ferdigheter. Små og store barn kan gjøre seg forstått uten å mestre det verbale språket fordi barna kan peke på hva de ønsker av mat og drikke, og de voksne som sitter rundt bordet kan komme med verbale tilbakemeldinger om hva maten heter (Sandvik, 2021, ss. 43-44). Drugli (2018) trekker frem noen viktige elementer for å jobbe med kommunikasjon og samspill under måltidet. Først og fremst anses det som viktig med en god organisering av måltidet, at alt er klart før barna setter seg til bordet, at barna kan hjelpe til med å dekke på bordet, barna har gjennomtenkte og faste plasser og at personalet sitter ved bordet under måltidet. Drugli forteller at det er viktig at personalet har blick-kontakt, smil og beskrivende kommentarer som «Nå var det godt med

melk», «Iben koser seg med grøten». Dette vil bidra til at barna føler seg sett, og at barna blir oppmerksomme på hverandre (Drugli, 2018, s. 54). Sandvik (2021) belyser at alle måltid har mat på bordet, så derfor har den voksne et konkret ordforråd rett foran seg! Maten er i en felles kontekst: på bordet står det melk, juice, vann, brødskive, smør, tomat, ost og kaviar. Vi har kopp, tallerken, kniv, gaffel, skje, mugge og ostehøvel. Her kan alt benevnes, og personalet har en mulighet til å bruke språket aktivt ved å sette navn på matvarer, de redskapene vi bruker og hva vi gjør med maten. Et viktig poeng er benevning. Når barna har sosiale samtaler under måltidet om det som opptar dem, hva de spiste til frokost eller når vi snakker om det vi skal gjøre etter å ha spist, praktiserer barna de sosiale og språklige ferdighetene som å lytte, ta tur, gi respons, forhandle, fortelle og å ta andres perspektiv. Sandvik belyser at man må være bevisst på barnas varierte språkferdigheter. Dette kan blant annet være at barna rekker frem koppen sin og på denne måten signaliserer at det vil ha melk, og noen sier ordet «melk» og mener at det vil ha mere melk. Andre barn kan si «jeg er mer tørst» eller «kan jeg få mer melk, vær så snill» (Sandvik, 2021, ss. 46-48). Drugli belyser samspillet mellom barna, at barna støttes verbalt og nonverbalt, og at personalet lar barna prate, tøyse og le seg imellom. Det er viktig at personalet passer på at alle barna som sitter rundt bordet er inkludert i samtale og samspill med noen (Drugli, 2018, s. 53-54).

3. Metode

Dalland skriver at metoden er redskapet vårt for å finne svar på det man vil undersøke. Metoden vi velger skal hjelpe oss til å samle inn den informasjonen vi trenger i undersøkelsen vår (Dalland, 2017, s. 52). Det finnes i hovedsak to ulike metodiske tilnærminger man kan velge mellom når man skal finne svar på ei problemstilling i bacheloroppgaven, og det er kvalitativ metode og kvantitativ metode. Den kvalitative metoden går mer i dybden og her vektlegges betydningen, mens i den kvantitative metoden vektlegges utbredelse og antall (Bergsland & Jæger, 2014, s. 66).

3.1 Metodevalg og datainnsamling

Kvalitativ forskningsmetode kan man bruke til å systematisere og til å gi innsikt i menneskelige uttrykk gjennom enten språklige ytringer som skrift og tale eller handlinger. Kvalitativ metode som observasjon og intervju baseres på et subjekt- subjekt- forhold mellom forskeren og informanten. De kvalitative forskningsresultatene presenteres i form av tekst

med blikket rettet mot menneskenes hverdagshandlinger der man forteller om opplevde erfaringer, man forsøker å forstå mening og opplevelser som man ikke kan tallfeste eller måle (Bergsland & Jæger, 2014, ss. 66-67). Mitt mål med dette prosjektet er å innhente informasjon fra pedagogiske ledere om hvordan de jobber for å inkludere de yngste barna i språklig deltakelse og samspill under måltidsituasjoner. Derfor var det naturlig for meg å ta kvalitativ forskningsmetode. Den kvalitative metoden har ulike innsamlingsmetoder som intervju, observasjoner, gjennomføre prosjekter, analyse av dokumenter, bilder, videoopptak og samtaler (Bergsland & Jæger, 2014, s. 67).

3.2 Datainnsamling

Bergsland & Jæger beskriver viktigheten av å tenke nøye gjennom hvilken strategi man skal bruke, og hvorfor når man skal skrive bacheloroppgave. Man må være bevisst i sin tenkning rundt det valget man har tatt, og ha en rød tråd mellom det temaet som velges, problemstilling, metode og valg av innsamlingsstrategier (Bergsland & Jæger, 2014, s. 70). Jeg skulle bruke observasjon og intervju som innsamlingsstrategi for denne bacheloroppgaven fordi det ville styrke den nødvendige informasjonen for å belyse problemstillingen min på en best mulig måte. Ved å kombinere de metodiske tilnærmingene som observasjon og intervju kan dette ifølge Dalland (2017) gi nødvendige forutsetninger for intervjuet, og intervjuet kan bidra til å utfylle det bildet observasjonen gir. Gjennom observasjon får vi mulighet til å se menneskenes handlinger, hvordan de samhandler og forholder seg til det fysiske miljøet med egne øyner (Dalland, 2017, ss. 96-97). Jeg ville gjennomføre observasjon av måltidene fordi jeg ville se nærmere på hvordan personalet inviterte barna til samspill og språklig deltakelse. På grunn av Covid-19 valgte jeg å se bort fra observasjon og gå for intervju som metode. Et intervju beskrives som en mellommenneskelig situasjon der to personer har en samtale om et tema av felles interesse (Bergsland & Jæger, 2014, s. 71).

En intervjuguide skal ifølge Dalland lede deg gjennom intervjuet, og intervjuguiden blir sett på som et hjelpemiddel for å huske de temaene som skal tas opp (Dalland, 2017, s. 78). Mine veiledere og jeg utformet en intervjuguide der vi snakket om hvilke spørsmål som var relevante for å få svar på problemstillingen min. Når man skal gjennomføre et intervju er det viktig å forberede seg godt ved å skaffe seg en begrepsmessig og teoretisk forståelse av det fenomenet som skal undersøkes. Kunnskap om fenomenet blir sett på som nødvendig for å kunne stille viktige og riktige spørsmål (Bergsland & Jæger, 2017, s. 70). I prosessen med å

utarbeide intervjuguiden leste jeg meg opp på ulike teorier som kunne være relevant for å få svar på hvordan personalet jobber for å invitere de yngste barna i samspill og språklig deltakelse under måltidet. Intervjuguiden skal inneholde emnet som skal tas opp i intervjuet, og hvilken rekkefølge spørsmålene skal ha. Gode spørsmål blir sett på som åpne spørsmål som gir rom for at informanten får reflektere og redegjøre for sine opplevelser og erfaringer (Bergsland & Jæger, 2014, ss. 71-72).

3.3 Valg av informanter

Når man skal gjennomføre et intervju, intervjuer man så mange personer som er nødvendig for å få tilstrekkelig informasjon. Det er viktig å skaffe seg informanter som kan beskrive og forklare det fenomenet man er ute etter, og når man har fått tilstrekkelig med materiale til drøfting og for å belyse problemstillingen er intervjuet ferdig (Bergsland & Jæger, 2014, ss. 70-71). Før jeg bestemte meg for informanter, forhørte jeg meg litt rundt om hvordan de ulike pedagogene arbeider med de yngste barnas samspill og språklige deltakelse under måltidene i barnehagen. Ut fra dette valgte jeg ut tre pedagogiske ledere som jobber i tre ulike barnehager for å innhente tilstrekkelig med informasjon til oppgaven min. Når man skal velge ut intervjupersoner er det viktig å velge ut fra det temaet man skal finne svar på. Når man velger personer med bestemt kunnskap eller erfaring, gjør man et strategisk valg (Dalland, 2017, s. 74). Det som var viktig for å få belyst min problemstilling «Hvordan kan personalet jobbe for å invitere de yngste barna til samspill og språklig deltakelse under måltidet» var at informantene jobbet med de yngste barna i barnehagen, at de har kunnskap og erfaringer om det temaet jeg skulle intervjuer de i. Jeg valgte en informant som har jobbet mye med å få inn gode rutiner under måltidsituasjon og som har et bevisst forhold til hvordan de jobber for å invitere de yngste barna til samspill og språklig deltakelse, og jeg valgte to informanter som ikke har jobbet bevisst med å innarbeide gode rutiner under måltidet for å finne ut hvordan de inviterer de yngste barna til samspill og språklig deltakelse.

3.4 Gjennomføring

På grunn av Covid-19 har jeg måttet gjennomført intervjuene på ulike måter. Her måtte jeg velge bort fysisk intervju og gjennomføre intervjuene via teams og telefonsamtale.

Gjennomføringen av intervju via teams og telefon opplevdes mer utfordrende enn ved fysisk intervju fordi ved fysisk intervju får man sett hverandre og tolket kroppsspråket til hverandre.

Bergsland & Jæger (2014) belyser at det er viktig at intervjuer etablerer en god atmosfære der den som blir intervjuet føler seg trygg nok til å snakke fritt om sine egne opplevelser og følelser. Derfor er det viktig at relasjonen mellom intervjuer og den som blir intervjuet bærer preg av at begge to har innflytelse over hvordan intervjuet forløper. Det er også viktig å tenke på at det er intervjueren som definerer situasjonen, presenterer samtaleemnet og styrer intervjuet gjennom å stille ytterligere spørsmål (Bergsland & Jæger, 2014, s. 72). Jeg startet intervjuet med de praktiske spørsmålene først der jeg fikk informasjon om hvor lenge de har jobbet i barnehagen og hvor mange barn og ansatte som er på avdelingen. Jeg hadde skrevet ned noen oppfølgingsspørsmål til meg selv som jeg kunne stille pedagogene for å få et mer utfyllende svar ved behov. Atmosfæren gjennom hele intervjuet var god og praten mellom oss gikk fint gjennom hele intervjuet. Jeg noterte underveis og transkriberte intervjuet like etter at intervjuet ble avsluttet.

3.5 Analysearbeid

Prosjektets problemstilling er «Hvordan kan personalet jobbe for å inkludere de yngste barna til samspill og språklig deltakelse under måltidet i barnehagen»? Bergsland & Jæger (2014) forteller at i alle ledd i prosjektet er det viktig å ha problemstillingen i fokus fordi gjennom forskningsarbeidet skal problemstillingen belyses. Før analysearbeidet må man bearbeide datamaterialet ved å omgjøre det innsamlede datamaterialet til skriftlig tekst eller andre statistiske framstillinger. I en analyse dreier det seg om å redusere datamengden, skape orden, struktur og mening. På denne måten blir det enklere å få oversikt over det innsamlede materialet. Ved å strukturere materialet fjerner man den informasjonen som ikke er relevant for problemstillingen (Bergsland & Jæger, 2014, ss. 81-82). Jeg gjorde notater underveis i intervjuet, og når intervjuet var ferdig skrev jeg mer utfyllende informasjon på data der jeg kategoriserte informasjonen ut fra tema som jeg så på som relevant for problemstillingen min. Etterpå leste jeg gjennom informasjonen flere ganger for å luke ut det som ikke gav meg svar på problemstillingen.

3.6 Metodekritikk

Ingen metode er feilfri, derfor er det viktig å være kritisk og gjøre refleksjoner over egen metode og innsamlingsstrategier (Bergsland & Jæger, 2014, s. 80). Siden jeg ønsket å finne ut hvordan personalet kan jobbe for å invitere de yngste barna til samspill og språklig deltakelse

falt det naturlig å intervjuere pedagoger fra ulike barnehager. På forhånd tenkte jeg over de ulike kvalitetene ved min studie som gir troverdighet og gyldighet. Bergsland & Jæger trekker frem troverdighet til den kvalitative metoden. Hvor pålitelig det innsamlede datamaterialet er, hvordan datamaterialet er samlet inn, og hvordan det bearbeides, analyseres og tolkes (Bergsland & Jæger, 2014, s. 80). Når jeg skrev intervjuguiden, tenkte jeg nøye gjennom hvilke spørsmål som kunne gi meg gode svar til problemstillingen. Jeg ville gi informantene gode spørsmål som åpnet opp for refleksjon og gav de mulighet til å komme med gode og utfyllende svar på hvordan de jobber for å invitere de yngste barna til samspill og språklig deltakelse under måltidsituasjon. Jeg opplevde at jeg fikk gode og reflekterte svar på spørsmålene mine, fordi informantene var trygge på å utveksle sin barnehagepraksis med meg.

3.7 Ethiske retningslinjer

Bergsland & Jæger (2014) trekker frem et viktig aspekt ved forskningsetikken, som omhandler behandling av personopplysninger. Loven sier at den enkelte ikke skal bli krenket gjennom behandling av personopplysninger. Det er særlig tre hovedprinsipper som trekkes frem når man jobber med forskningsprosjekt, og det er informert samtykke, konfidensialitet og konsekvenser. Informert samtykke vil si at de som er informanter er informert om undersøkelsens mål, at deltakelsen er frivillig og at deltakeren kan trekke seg når som helst (Bergsland & Jæger, 2014, s. 83). Jeg utarbeidet et samtykkeskjema sammen med veilederne mine som jeg sendte ut til informantene der de ble informert om prosjektets mål og metode for å få svar på problemstillingen. Det sto også at deltakerne er anonymisert og at de kunne trekke seg når som helst.

Konfidensielt vil si at personlige data ikke offentligjøres og at deltakerens identitet ikke blir avslørt (Bergsland & Jæger, 2014, s. 85). Jeg benyttet meg som nevnt tidligere av intervju via telefon og teams der jeg skrev ned notater på ark før jeg skrev inn mer utfyllende svar på pc. For at deltakernes identitet og arbeidsplass ikke skulle bli avslørt spurte jeg verken om navn på pedagogen eller hvilken barnehage de jobber i. Når prosjektet ble avsluttet ble alt datamateriale jeg hadde innhentet slettet fra pc.

Konsekvenser omhandler den skaden som kan påføres informanten som deltar i undersøkelsen (Bergsland & Jæger, 2014, s. 85). Her er det viktig at jeg som forsker må vurdere hvilke

konsekvenser informanten kan få ved å delta i undersøkelsen min. Bergsland & Jæger belyser at konsekvenser trenger ikke å være negativt belastet, det kan også handle om at deltakerne får fordeler ved å delta i prosjektet. Disse fordelene kan blant annet være ny kunnskap, refleksjon og ettertanke (Bergsland & Jæger, 2014, s. 85). Etter intervjuene fikk jeg positive tilbakemeldinger fra informantene. De syntes spørsmålene jeg stilte dem krevde at de reflekterte over egen praksis i en trygg setting. Som jeg skrev tidligere synes jeg at det er viktig at informantene føler seg trygg på meg som intervjuer slik at dialogen blir god, og at de opplever at det er greit å utlevere sin arbeidspraksis. Når informantene reflekterer over egen praksis vil dette bidra til at de er mer bevisst i sin rolle som samspill- og dialogpartner med de yngste barna i barnehagen. Jeg vil også trekke frem at hvis informantene ikke har jobbet bevisst for å invitere de yngste barna til samspill og språklig deltakelse, kan dette inspirere de til å gjøre nødvendige endringer i måltidsituasjon som bidrar til at barna blir mer inkludert til samspill og språklig deltakelse.

4. Drøfting

I dette kapittelet vil jeg presentere og drøfte funn fra informantene opp mot de teoretiske perspektivene jeg presenterte i kapittel 2. Jeg har valgt å kategorisere informasjonen jeg har fått fra informantene på samme måte som i teoridelen. Ut fra informasjonen jeg har fått skal jeg drøfte det informantene har fortalt opp mot aktuell teori for å belyse problemstillingen min som er:

«Hvordan kan personalet jobbe for å invitere de yngste barna til samspill og språklig deltakelse under måltidet?»

4.1 De yngste barnas kommunikasjon

Alle informantene forteller at de jobber med å være bevisst på å tolke de yngste barnas kroppsspråk, mimikk og peking for å fange opp barnas ytringer, og det er viktig å lære seg å tyde kroppsspråket til de barna som har lite verbalspråk. Hvis barnet strekker koppen mot deg, kan dette bety at barnet ønsker mer melk, eller hvis barnet skyver fatet fra seg, kan det vise at det ønsker mer mat eller at det er mett. Ut fra det informant 2 forteller kan det tolkes at de

jobber bevisst med å fange opp de yngste barnas kommunikasjon gjennom kroppsspråket. Gjems (2018, s. 28) viser til at å tolke barnas ikke-språklige kommunikasjon som kroppsspråk, mimikk, blikk og tonefall er viktig for å fange opp det barnet ønsker å formidle. Når barnet ytrer seg på denne måten er det viktig at den voksne benevner den ytringen som fanges opp. Som for eksempel: «vil du ha mere melk»? og viser melkekartongen til barnet, eller «vil du ha mere brødskive»? og viser barnet brødskiven. Når de voksne navngir referentene på denne måten får barna førstehåndserfaringer med referentene, og barna danner begrepsforståelse, noe Høigård (2013, s. 163) belyser som viktig for barnas språkutvikling.

Informant 3 forteller at de opplever noen utfordringer rundt språklig deltakelse med de aller minste barna rundt måltidet. Dette begrunnes med at det kan være enklere å ha samtale med noen som svarer tilbake enn med noen som ikke har verbalspråk. Hvordan kan de voksne bli mer bevisst til å invitere de yngste barna til samspill og språklig deltakelse når de ikke har verbalt språk? Høigård belyser at de yngste barnas ordsamling slår fart etter hvert, og derfor blir det viktig å gi alle barna et rikt språkmiljø, også de yngste barna uten noe særlig verbalspråk (Høigård, 2013, s. 121). Sett i relasjon til det som ble skrevet på side 8 vil det være viktig at de voksne er bevisst i sin rolle som dialogpartner og navngir referentene og snakker med barna om de erfaringene de gjør seg her og nå. Når personalet går inn i dialog med barna ved å sette ord på det som er på bordet, det barna spiser og det barna ytrer at det vil ha, vil dette bidra til at barna utvikler begrepsforståelse, og de tilegner seg språklig kompetanse.

4.2 Personalets relasjon til barna

Informant 3 forteller at de ser at enkelte barn behøver mer støtte under måltidet enn andre, og disse barna får sitte sammen med en voksen de er trygge på. Noen barn spiser lite, et annet barn blir fort distraheret og noen trenger hjelp til å holde fokus på selve måltidet. Barna har behov for en voksen samspillspartner som viser varme og nærhet, som ser og imøtekommer barnets behov på en god måte, noe som Drugli (2017) belyser som viktig. Hun forklarer at små barn er avhengig av å gå inn i relasjoner med rom for varme og nærhet, og at barna behøver en voksen samspillspartner som deltar med seg i ulike situasjoner i dagliglivet. Barn lærer mer og bedre sammen med voksne de liker fordi den gode relasjonen fremmer barns motivasjon til å stå i prosesser som handler om problemløsning og læring (Drugli, 2017, ss. 143-163). Når informant 3 forteller at barna som har behov for ekstra støtte når de spiser får

sitte sammen med en trygg voksen, kan det tolkes at de ansatte tenker gjennom hvordan de plasserer seg ut fra hvilken relasjon barna har med de voksne for at måltidsituasjonen skal bli en god opplevelse for barna. En voksen med god relasjon til barnet kjenner barnet og vet hva barnet liker og ikke liker, om det kommuniserer verbalt eller ikke-verbalt. Når barnets kroppsspråk og ytringer blir tolket riktig vil dette bidra til mindre misforståelser mellom barnet og den voksne, og barnet blir tolket riktig.

Informant 1 forteller at «*de åpner opp for samspill og språklig deltakelse ved å være lydhør og ved å ta tak i barnas initiativ*». Informant 3 forteller at personalet gir barna rom for å snakke og prøve seg frem uten at barna mister motet, og de støtter barna der det er behov. De oppfordrer også barna til å gå inn i samtale og samspill med hverandre ved å få barna til å sende hverandre pålegg. Drugli (2017, s. 163) forteller at relasjon er nødvendig for trivsel og positiv utvikling, men det er ikke tilstrekkelig nok. For at barn skal støttes i læring eller språkutvikling må også samspillet være stimulerende. Ved å oppfordre barna til å sende pålegg, ved å være lydhøre for barnas ytringer og la barna få prøve selv, blir barna oppfordret til å inngå i samspill og samtale med hverandre.

4.3 Samtale og samspill med de yngste barna

Informant 1 forteller at de fordeler barna ved 2-3 bord ut fra alder og modning, og ut fra hvem som passer godt sammen for å se hvordan dette påvirker samspill og språklig deltakelse under måltidet. Etter å ha prøvd dette ei stund ser de at dette skaper gode samtaler under måltidet hos de største barna, og at det blir flere «flirekonsenter» blant de yngste barna. Alle informantene forteller at de opplever at de største barna kan være gode språkmodeller for de minste barna, men samtidig opplever det at de tar større plass også. Informant 1 sier at noen ganger plasserer de barna for å bidra til å skape vennskap og et inkluderende miljø. Noen barn kan ha behov for å bli tatt med inn i samtaler eller «flirekonsenter» og kan plasseres ved bordet med tanke på det. Dette kan sees opp mot det Krogstad (2013) belyser om samspillet mellom barn og voksne og samspillet barna har mellom seg. Krogstad forteller at det ikke er bare i kommunikasjon mellom barnet og den voksne at barna tilegner seg viktige språklige erfaringer. Det språklige samspillet små barn har imellom seg inneholder sentrale kjennetegn på god språklig kommunikasjon som gjensidig interesse og oppmerksomhet, turveksling og forskjellige former for samtalestøtte/stillasbygging. Ut fra Gunnvor Løkkens forskning på de yngste barnas språklige utfoldelse i barnehagen kommer det frem at barnas lekende og

kommunikative gruppeaktivitet bærer preg av overskudd og humor der barna imiterer hverandre. Stemningen rundt bordet var en sosial og musisk happening som bar preg av smil, latter, høye rop, nynning, sulling og rytmisk banking med hendene (Krogstad, 2013, ss. 110-111). Palludan (2010) trekker også frem at i barnehagen er det forskjellige stemmer som lager forskjellige lyder som hvin, latter, gråt og brøl. Det er høye stemmer og lave stemmer, glade stemmer og sure stemmer, alvorlige stemmer og trøtte stemmer, ivrige stemmer og nøytrale stemmer. Noen barn er stille og snakker ikke, men de lager lyder sammen. Alle barn snakker, men ikke like ofte og like mye, og språklig utfoldelse er fremtredende i hverdagslivet i barnehagen (Palludan, 2010, s. 129). Når personalet lar de yngste barna få gå inn i samspill og samtale med hverandre gjennom disse «flirekonsertene» får barna språklige erfaringer med gjensidig interesse og oppmerksomhet, de får erfaringer med turtaking og turveksling. Når barna blir delt opp ut fra alder og modning og hvem barna passer godt sammen får barna like muligheter til å delta i samspill og dialog. Alle informantene forteller at de opplever at de største barna med mer verbalspråk ofte tar større plass enn de yngste barna som ikke har noe særlig til verbalspråk enda. Derfor kan det være fint å dele barna opp ut fra alder og modning slik at alle barna får delta på lik linje, men det er også viktig å tenke på at de språksterke barna kan være språklige forbilder for de mindre språksterke barna. Når de språksterke barna er språkbilder for de mindre språksterke barna blir de mindre språksterke barna utfordret i sin nærmeste utviklingssone, noe som informant 1 også trekker frem i sitt arbeid mot å inkludere alle barna i samspill og språklig deltakelse. Informant 1 forteller at et godt måltid innebærer blant annet plassering i følge til samspill og språklig deltakelse, og det blir sett på som viktig at de voksne ser på måltidet som en arena for læring gjennom blant annet samspill og kommunikasjon. Vygotskij beskriver den nærmeste utviklingssone som at læring må legges til rette ut fra hva barnet klarer alene, og hva barna klarer i samarbeid og støtte med voksne og mer erfarne barn. Barn lærer mer av de voksnes språklige, veiledende og støttende deltakelse i aktiviteter de er engasjert i fordi de har mindre erfaringer om ulike tema enn oss (Gjems, 2018, ss. 45-46).

Informantene forteller at de jobber mye med å snakke om det som skjer her og nå, og at de har samtaler rundt det som er rundt barna. De snakker om pålegget som er på bordet, hva pålegget heter og lar barna få velge hva de vil ha på maten ved å la de si navnet på pålegget eller peke på, de snakker om været og det som skjer utenfor vinduet. Barns nysgjerrighet rundt det som skjer i dagliglivet, og et berikende samspill rundt det som skjer her og nå i barnehagen er i følge Drugli (2018, s. 15) med på å fremme barnas læring. Derfor kan måltidet sees på som en

språklig arena der man kan invitere de yngste barna til samspill og språklig deltakelse. Informantene jobber bevisst med å si navnet på det barna vil ha og ikke bare peke på det de vil ha og si «den», personalet bruker beskrivende kommentarer når barna spiser mat ved å si «mmm, det var godt med skinkeost». Når de voksne går inn i samspill og dialog med barn under måltidet på denne måten bidrar dette til at de yngste barna får erfaringer med betydningen av ord og utvikler gode og stabile begreper via førstehåndserfaringer. Høigård belyser at førstehåndserfaringer skjer gjennom direkte og sansemessige erfaringer med referentene. Barna griper om tingene og tar alle sansene i bruk mens de håndterer dem ved å føle, se, høre og lukte (Høigård, 2013, ss. 157-163).

Informant 1 og 3 forteller at de jobber med å gi barna tid til å tenke og å finne ord etter de har spurt barna om noe, de jobber mye med benevning og er bevisst på å oppfordre barna til å forsøke å si noen ord/setninger. De forteller at det er viktig med lydhøre voksne som tar tak i barnas initiativ. Dette forklarer Krogstad (2013) som viktig i det tidlige samspillet. Når en dialogpartner venter på- og lytter til barnets respons utvikles barnets ferdigheter som dialogpartner (Krogstad, 2013, s. 106).

Informant 2 forteller at de spiser foran store vindu, og dette inviterer de til å snakke om været og det som skjer ute. Barna merker fort forandringer i for eksempel lys, og selv om de ikke har særlig til verbalspråk viser de med mimikk og lyd at det skjer noe ute. De har også ei stor grein som henger over bordet der det ofte henger noe i, dette fenger barnas oppmerksomhet og inviterer til gode samtaler. Gjems forklarer at samspillet mellom de voksne og barna avgjøres av måten barna inviteres inn i de språklige interaksjonene og hva barna inviteres til å snakke om (Gjems, 2018, s. 46). En god dialogpartner blir sett på som en voksen som viser interesse i barnet og i det barnet sier ved å følge barnets uttrykk. Når barnet peker ut vinduet er det viktig at den voksne følger barnets uttrykk via verbalspråk eller kroppsspråket. Da blir barnets uttrykk bekreftet og den voksne har oppmerksomheten rettet mot barnet og er klar til å gå inn i dialog med barnet. Dette blir sett på som tilknytningsreplikker som forklares av Høigård (2013). Tydelig tilknytningsreplik i samtale med barn, via verbalspråk eller kroppsspråk bekrefter at barnets uttrykk er hørt, og samtalen blir videreført. Det er også viktig å være en klar turgiver og vise interesse for barnet gjennom kroppsspråket. En turgiver forklares som viktig i en samtale fordi man viser interesse for barnet og for hva barnet har å si. En turgiver signaliserer: «Nå er det din tur. Jeg venter spent på hva du har å si». Hos de

Yngste barna er det særlig viktig å være tydelig i sin turgiving fordi de signaliserer ikke alltid at de vil ta turen igjen (Høigård, 2013, ss. 69-73).

Informant 2 forteller at de prøver å utvide det barna sier ved å stille spørsmål, og ved å lytte og vente på bekreftelse. Her kan det tolkes at de voksne bruker tilretteleggingsspørsmål for å invitere barna til dialog. Noe som Høigård (2013, s. 73) belyser som viktig for å invitere de yngste barna inn i en samtale. Eksempler på tilretteleggingsspørsmål er: «hva er dette?» eller «hva sier kua»? Når de voksne bruker tilretteleggingsspørsmål, får barna mulighet til å delta i dialog. Her er det viktig at barna blir spurt på en måte som gjør at de får bruke det tillærte språket sitt. Den voksne må vente på bekreftelse fra barnet og vise interesse for barnet og for det barnet sier. Informant 1 sier «Det er viktig å være til stede sammen med barna, og dette bidrar til at barna føler seg som likeverdige i et større fellesskap fordi da blir barna sett og hørt».

4.5 Hverdagssamtalen

Informant 2 forteller at barna får hjelpe til med å bake og lage mat, og barna hjelper til med å dekke på bordet og å ta av bordet. Barna synes det er kjekt å få hjelpe til i disse hverdagslige aktivitetene i barnehagen. Barna føler de er til nytte når de får hjelpe til. I disse aktivitetene er de voksne bevisst med benevnning av det de gjør og det barna gjør. Eksempel på dette er «vi trenger fat», «kan du hente koppene»? eller «så bra du fant fatene». Her får barna prøve selv eller de får hjelp av en voksen til å finne det de skal. Disse hverdagssamtalene belyser Gjems som de viktigste samtalene i barnehagen. Her snakker partene sammen mens de gjør de ulike aktivitetene, og samtalene dreier seg om hva de gjør (Gjems, 2011, s. 43). Ut fra det informant 2 forteller kan det tolkes at det skjer en ikke-åpenbar mediering som vil si at man samhandler og har samtaler uten å være klar over at det skjer læring. Her kan det også tenkes at pedagogen har en utvekslingstone med barna fordi pedagogen og barna snakker om det som opptar dem og de snakker om det barnet er interessert i her og nå. En utvekslingstone blir forklart som en samtale der partene utveksler erfaringer, tanker, meninger eller følelser og samtalepartene er likeverdige (Palludan, 2010, s. 133). Informant 1 ser på måltidsarenaen som viktig for samspill og språklig deltakelse, men også ellers i hverdagen. Som for eksempel i garderobesituasjoner, stellesituasjoner, i leken og når barna holder på med bordaktiviteter. Når personalet setter ord på egne handlinger og barnas handlinger i forskjellige rutinesituasjoner og aktiviteter vil barnas språkutvikling stimuleres (Drugli, 2017, s. 172).

Barnas språklæring er sterkt avhengig av hvilken grad personalet involverer seg i den daglige språklige samhandlingen med barna fordi språklæringen skjer når barna går inn i et aktivt samspill med andre (Høigård, 2013, s. 238).

4.6 Måltidsituasjon

Informant 1 forteller at de bruker god tid under måltidet og de er opptatt av å ha det hyggelig. *«Vi ser på måltidet som en arena for et inkluderende fellesskap med helhetlig læring i fokus der vi snakker om det som er på bordet og det som opptar barna der og da»*. Sandvik forklarer at måltidet hos de yngste barna er en verdifull pedagogisk situasjon for barnas språkutvikling der barna får delta i samtaler fordi under måltidet snakker vi om maten, vi organiserer maten, vi snakker om sosiale tema, regulerer atferd, trøster, morer oss og har det hyggelig (Sandvik, 2021, s. 43). Informant 2 forteller at måltidet er en arena der de lett får barnas oppmerksomhet og har store muligheter til å bruke språket og å snakke om tema som opptar barna. Informanten ser på måltidet som et lite fellesskap fordi de sitter sammen rundt et bord med felles fokus. Drugli trekker frem at måltidene er en unik arena for samspill og språklig deltakelse fordi alle sitter i ro rundt bordet under måltidet, og personalet har oversikt over barna og det som formidles (Drugli, 2018, s. 53). Informantene forteller at de opplever at barna med mer verbalspråk ofte tar større plass enn de barna med mindre verbalspråk. Dette begrunnes ved at det er enklere å snakke med noen som svarer tilbake. Informantene jobber bevisst med å inkludere alle barna i samtale og dialog ved å tolke barnas verbale og non-verbale ytringer. Sandvik forteller at små og store barn kan gjøre seg forstått ved å kommunisere fysisk, uten å mestre det verbale språket fordi de kan peke på det de ønsker av mat og drikke (Sandvik, 2021, s. 43). Ut fra det Sandvik belyser er det viktig at de voksne er bevisst på barnas varierte språkerfaringer og lydhøre på barnas ytringer. Det er viktig å tolke barnas kroppsspråk for å finne ut hva barnet ønsker å formidle. De barna som rekker frem koppen sin kan signalisere at de ønsker mer melk, noen barn sier ordet «melk» og mener de vil ha mere melk, og andre barn kan si «jeg er mer tørst» eller «kan jeg få mer melk, vær så snill»? (Sandvik, 2021, ss. 47-48).

Informant 1 forteller at de voksne ofte plasseres slik at de kan støtte alle barna til å bli mer selvstendige, for å være språkstøtte for alle, og for at alle skal oppleve at de er en meningsfull deltaker i fellesskapet. Ut fra det informant 1 forteller så jobber de med å møte barna i sin nærmeste utviklingssone fordi de legger til rette for hva barna klarer alene, og hva barna

klarer i samarbeid og med støtte fra voksne. Her må personalet tilpasse veiledningen og støtten slik at barnet motiveres til å delta i samspill og språklig deltakelse. Gjems (2018, ss. 45-47) viser til Vygotskij sin understreking av betydningen av en gradvis overføring av kontroll og ansvar over egen læring fra den voksne og til barnet der den voksne trekker seg gradvis tilbake når de ser at barna er engasjert og bruker språket på måter som støtter og fremmer de aktivitetene barna holder på med. Informant 2 forteller at de har et godt samspill og fokus på språklig deltakelse og benevning den første delen av måltidene, men som oftest skilr det ut etter hvert som barna begynner å bli stille rundt bordet. Da blir det lett at vi voksne stiller hverandre spørsmål og snakker sammen. Dette trekker også informant 1 frem, at de voksne også kan snakke sammen, men ikke om private ting, men som gode rollemodeller. *«Når vi voksne snakker sammen er det viktig at vi er bevisste på hva vi snakker om, og at vi ikke snakker over hodet på barna, noe som fort kan skje».*

Informant 2 forteller noe som er viktig å trekke frem: *«Når barna har fått servert maten sin, så opplever vi at det blir stille rundt måltidet, og jeg tenker det er viktig å ta vare på disse stundene. Her får barna spise maten sin i fred og ro, de får slappet av og roe ned kroppen sin».* Når det er stille rundt måltidet får barna mulighet til å nyte maten, kjenne hva maten smaker, de får roet ned kroppen før de skal sove og hvile seg. Måltidet er kanskje den eneste rutinesituasjonen der de faktisk har tid til å roe ned og slappe av. Men for å få roet ned og slappet av, er det viktig at personalet er bevisst på å bruke god tid under måltidet. Drugli (2018, s. 43) trekker frem at det er viktig at personalet sørger for at måltidet ikke blir for rutinepreget, men at de lar barna få sette sitt preg på samspillet rundt bordet. Her blir det da viktig å lytte og tolke barnas uttrykksformer og følge barnas initiativ. Er barna slitne og sultne, så kan personalet åpne opp for at det er greit at det er stille rundt bordet og at barna får spise maten sin i fred og ro, eller hvis barna viser at de ønsker å prate og tøyse rundt bordet, så må personalet åpne opp for at det også er greit.

Informant 3 forteller at de har jobbet hardt for å få til faste og gode rutiner under sine måltid. Under måltidene har de fokus på at de ansatte ikke skal snakke med hverandre om private ting eller hva de skal gjøre i løpet av dagen. Deres fokus skal være på barna og samspillet mellom dem og de voksne. De setter av god tid til måltidene og de voksne og barna sitter under hele måltidet med mindre det er høyst nødvendig at de må gå ifra. Barna og de voksne har ikke faste plasser under måltidene, men de er fordelt på 2 bord og hvis de er få barn, sitter alle sammen på et bord eller de sitter på langbord. Dette fordi de vil gi barna rom for å bli kjent

med alle på avdelingen på lik linje. De har også etter hvert funnet ut at enkelte barn trenger mer voksenstøtte enn andre og sitter derfor sammen med voksne de er trygge på. Som informant 3 forteller så fungerer dette veldig bra for dem, kanskje fordi de har innarbeidet så gode rutiner og barna har blitt vant til at de kan sette seg hvor de vil. Barnegruppen er også veldig sammenspleiset, og de har derfor ikke hatt behov for å plassere barn ut fra hvem de har best kontakt med. Informant 1 og 2 forteller at barna har faste plasser, barna er fordelt på 2-3 ulike bord, og at de opplever at faste plasser blir mer forutsigbart for barna fordi de vet hvor de skal gå og sette seg. Informant 2 forteller at de har prøvd å ha flere barn og voksne rundt bordene, men da opplever de at det blir mer stress og støy og de får mindre tid til hvert enkelt barn. For dem fungerer det bedre å fordele alle barna på 3 bord og ha 1 voksen på hvert bord. Da har de bedre tid til hvert enkelt barn, og da blir det enklere å invitere de yngste barna til samspill og dialog. Avdelingen til informant 2 har også alt klart på tralla før barna kommer inn for å sette seg til bordet. Da slipper barna å vente på maten. Hvis barna blir sittende lenge å vente på maten sin kan barna fort bli utålmodig og miste interessen for å sitte ved bordet, og dette kan igjen påvirke samspillet og den språklige dialogen rundt bordet. Drugli (2018) trekker frem at god organisering av måltidet er et av de viktige elementene for å jobbe med språk/kommunikasjon og samspill. Det er viktig at alt er klart til barna setter seg til bordet, barna kan gjerne hjelpe til med å dekke på, barna har gjennomtenkte og faste plasser og at de voksne sitter ved bordet under måltidet. Hun ser også på blikk-kontakt, smil og beskrivende kommentarer som viktig. Beskrivende kommentarer beskrives som «Nå var det godt med melk», «Iben koser seg med grøten» (Drugli, 2018, s. 54).

Til slutt spurte jeg informantene om det var noe de kunne tenke seg å endret under måltidsituasjonen og hva det eventuelt ville vært. Informant 3 er veldig fornøyd med de rutinene de har opparbeidet seg under måltidene og den måten de inviterer de yngste barna til samspill og språklig deltakelse, men informant 1 og 2 uttrykte at de skulle ønske de hadde flere bilder på veggene og/eller samtaleplansjer som inviterer til samtale under måltidet. Sandvik (2021, ss. 46-47) skriver at alle måltid har mat på bordet, så derfor har den voksne det konkrete ordforråd rett foran seg. Alt på bordet kan benevnes, og personalet har en mulighet til å bruke språket aktivt ved å navngi matvarene og redskapene vi bruker under måltidet. Et viktig poeng er benevning. Barn med lite eller ingen verbalspråk kan for eksempel rekke frem koppen sin som et signal på at det ønskes mere drikke. I stedet for å da bare gi barnet drikke, så spør barnet om det vil ha mer melk/vann, vent på bekreftelse fra barnet, som kan være et nikk, for så å gi barnet mer drikke. På denne måten blir barna da

invitert til samspill og språklig deltakelse gjennom kroppsspråket. Når informantene forteller at de ønsker bilder og plansjer som inviterer til samspill og språklig deltakelse kan det tenkes at de vil ha bilder ut fra det som opptar barna eller ut fra tema de har på avdelingen siden de yngste barna kommuniserer best om det som opptar dem og interesserer dem her og nå. Når man snakker ut fra bilder er det viktig at de voksne ikke bruker undervisningstone der de voksne bare snakker og barna lytter og lærer. Her er det viktig å snakke ut fra barnas interesser og initiativ. Dette blir sett på som utvekslingstone fordi begge samtalepartene blir sett på som likeverdige i samtalen. Man snakker om det som barna viser interesse for, og det som barna synes er gøy å snakke om her og nå.

5. Avslutning

I denne bacheloroppgaven har jeg sett på hvordan personalet kan jobbe for å invitere de yngste barna til samspill og språklig deltakelse under måltidet i barnehagen. For å finne svar på problemstillingen min har jeg valgt intervju som forskningsmetode der jeg intervjuet tre pedagogiske ledere. Til slutt drøftet jeg funnene opp mot relevant litteratur.

Igjennom denne oppgaven kommer det frem at gode relasjoner er viktig for et stimulerende samspill med barna. De voksne som har gode relasjoner til barna vet hva barnet liker og ikke liker, og har bedre forutsetninger for å tolke barnas verbale eller ikke-verbale kommunikasjon riktig.

Måltidet er en god arena for å invitere de yngste barna til samspill og dialog. Måltidet er en variert språkbrukssituasjon der man snakker om maten, vi snakker om sosiale tema, regulerer atferd, trøster, morer oss og har det hyggelig (Sandvik, 2021). Måltidet er en rolig setting og alle sitter rundt et bord med et felles fokus. Samspillet og dialogen under måltidet er selvfølgelig avhengig av hvilke intensjoner og holdninger personalet har til måltidet. Er det viktigst at barna får i seg mat eller skal samtalen stå i sentrum? Disse holdningene og intensjonene avgjør om personalet hemmer eller fremmer barnas aktive deltakelse.

Informantene forteller at de jobber aktivt med å invitere barna til samspill og samtale, men at det ikke alltid er like lett fordi de yngste barna ikke har særlig verbalspråk, og fordi de barna med mer verbalspråk ofte tar større plass. Derfor har to av informantene delt opp barna ut fra alder og modning og har positive erfaringer med denne inndelingen. Begrunnelsen er at personalet får de bedre tid til å gå inn i samtale og samspill med barna, og det er enklere å

fange opp barnas ytringer. Det kommer også frem at de opplever måltidene som roligere når de setter av god tid til å spise fordi de slipper å stresse for å få i barna nok mat før de skal legge seg. Informantene er også opptatt av at måltidet skal være en arena med god og rolig atmosfære der alle har det hyggelig og at måltidet blir et språklig fellesskap der alle er inkludert.

De yngste barna kommuniserer mye med kroppsspråket og de voksne jobber mye med å tolke barnas kroppsspråk, mimikk og peking for å fange opp og respondere på barnas ytringer. De yngste barna kommuniserer om det som opptar dem her og nå. Derfor er det viktig at den voksne samtalepartneren viser at det er interessert i barnet og det barnet sier med kroppsspråket, ved å bruke tilknytningsreplikker og ved å være klare turgivere. Da vil barna føle seg som en verdifull samtalepartner. Det kommer også frem at samtalene preges mye av benevnning og beskrivende kommentarer av det som er rundt barna, noe som er viktig for barnas begrepslæring. Når barna får førstehåndserfaringer gjennom å føle, se, høre og lukte, vil dette bidra til at barna får erfaringer med ordenes betydning, og de utvikler gode og stabile begreper (Høigård, 2013). De voksne bruker tilretteleggingsspørsmål for å invitere barna inn i samtale, noe de yngste barna behøver for å delta i dialog.

Etter å ha jobbet med denne oppgaven ser jeg hvor viktig personalets rolle og holdninger som dialogpartner er for å invitere de yngste barna til samspill og språklig deltakelse. Jeg har også sett hvor viktig det er at måltidet er godt organisert, at alt er klart før barna setter seg til bordet slik at barna slipper å vente så lenge på å få spise mat. Jeg ser også betydningen av å dele barna inn i små grupper slik at man får bedre tid til å gå inn i samspill og samtale med barna. Kunnskapen jeg har tilegnet meg i denne oppgaven kommer jeg til å ta med meg videre i arbeidet med de yngste barna fordi jeg ser på språket som noe av det viktigste som skjer i barns liv. Gjennom språket trer vi inn i fellesskapet med andre mennesker, språket gir oss identitet og tilhørighet. I samspill tilegner barn språket, og dette er drivkraften til barnets interesse for den store omverden og behovet for å utfolde seg, sammen med gleden over samvær og samhandling med andre (Høigård, 2013, s. 17).

6. Referanseliste

- Bergsland, M. D., & Jæger, H. (2014). Bacheloroppgaven. I M. D. Bergsland, & J. (. Henriette, *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen* (ss. 51-87). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Drugli, M. B. (2017). *Liten i barnehagen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Drugli, M. B. (2018). *Dette vet vi om barnehagen: Gode rutinesituasjoner*. Oslo: Gyldendal.
- Gjems, L. (2011). Hverdagssamtalene - barnehagens glemte læringsarena? I L. Gjems, & (. G. Løkken, *Barns læring om språk og gjennom språk. Samtaler i barnehagen* (ss. 43-67). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Gjems, L. (2018). *Dette vet vi om barnehagen: Språk-stimulerende læringsmiljøer*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Høigård, A. (2013). *Barns språkutvikling muntlig og skriftlig*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Johannesen, A., Tufte, P., & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Krogstad, A. (2013). De yngste barnas språk. I S. Haugen, G. Løkken, & M. Røthle (red.), *Småbarnspedagogikk. Fenomenologiske og estetiske tilnærminger* (ss. 102-118). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Palludan, C. (2010). *Børnehaven gør en forskel*. Århus: Aarhus universitetsforlag.
- Rammeplan for barnehagen. Innhold og oppgaver*. (2017). Oslo: Utdanningsdirektoratet.
- Sandvik, M. (2021). *Språkarbeid i barnehagen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

7. Vedlegg



DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Vil du delta i bachelorprosjektet

«[Måltid som språkarena hos de yngste barna]»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et bachelorprosjekt hvor formålet er å finne ut hvordan dere jobber for å inkludere de yngste barna i samspill og språklig deltakelse under måltidet. I dette skrivet gir jeg/vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Bacheloroppgaven min skal handle om temaet «måltid som språkarena hos de yngste barna». Problemstillingen min er: Hvordan kan personalet invitere de yngste barna til samspill og språklig deltakelse under måltidet i barnehagen? Med utgangspunkt i problemstillingen min skal jeg intervju 3-4 ulike pedagogiske ledere der jeg ønsker å belyse hvordan enn kan jobbe for å invitere de yngste barna i samspill og språklig deltakelse under måltidet.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning er ansvarlig for prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Jeg skal gjennomføre intervju av 3-4 pedagogiske ledere for å belyse hvordan dere jobber med de yngste barnas samspill og språklig deltakelse. Intervjuet vil ha en varighet på mellom 30-40 minutter der jeg stiller mellom 15-20 spørsmål. Det vil bli gjort notater underveis i intervjuet som vil bli transkribert etter at intervjuet er gjennomført.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke ditt samtykke fram til prosjektets slutt, uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke ønsker å delta eller senere velger å trekke deg.

Hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg/vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg/vi har fortalt om i dette skrivet. Jeg/vi behandler opplysningene konfidensielt og jeg kommer ikke til å notere personidentifiserende opplysninger.

Prosjektet skal avsluttes: 22.04.2022

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
(Veileder)

Student

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *[sett inn tittel]*. Jeg samtykker til:

- å delta i (*sett inn aktuell metode, f.eks. intervju, spørreskjema og observasjon*).

Dato:

Siden prosjektet ikke er behandlet av NSD, kan jeg/vi ikke innhente din underskrift. Samtykket blir derfor gitt ved at du krysser av i boksen ovenfor.

8. Intervjuguide

Hvordan kan personalet jobbe for å invitere de yngste barna til samspill og språklig deltakelse under måltidet i barnehagen?

Om informanten:

1. hvilken utdanning har du?
2. hvilken stilling har du?
3. hvor lenge har du jobbet i barnehage?

Om barnehagen:

1. hvor mange barn er det på din avdeling?
2. hvor mange ansatte er det på avdelingen?
 - a. Hvilken utdanning har de ansatte på avdelingen?

Måltidsituasjon i barnehagen:

1. Kan du fortelle litt om hvordan måltidsituasjon er på din avdeling?
 - a. Har dere flere rom på avdeling der dere fordeler barna? I så fall hvorfor gjør dere det på denne måten?
 - b. Hvilken betydning har interiøret, bord og stoler, tripp-trapp?
2. Hvordan har dere plassert barna rundt måltidene, og hvorfor har dere gjort det på denne måten?
3. Hvordan har dere plassert de voksne i forhold til barna, og hvorfor?
 - a. Er plasseringen av de voksne noe dere har diskutert gjennom?

Samspill og språklig deltakelse rundt måltidsituasjon:

1. På hvilken måte/hvordan ser du på måltidet som en læringsarena der språk og samspill inngår?
2. Hvordan er samspillet og den språklige deltakelsen rundt måltidsituasjonene mellom barn-barn, barn-voksen og voksen-voksen?
3. Hvordan jobber du for at personalet skal legge til rette for god samtale og et godt samspill under måltidet?
 - a. Er personalet bevisst i sin rolle som dialogpartner?

- b. Bruker personalet aktivt ulike metoder for å invitere til samtale? På hvilken måte? (eks; benevning, lytte/bekreft, videreføring av barns ytringer, bruk av ulike typer spørsmål, kroppsspråk/mimikk)
4. Hvordan legger du til rette for å inkludere de yngste barna i samspill og dialog under måltidsituasjon?
 - a. Opplever du at enkeltbarn blir mer involvert i samspill og dialog enn andre? På hvilken måte? Hvorfor er det slik tror du? Med tanke på språkferdigheter.
5. Hvilke utfordringer møter du i arbeidet med å inkludere de yngste barna i samspill og dialog?
6. Hvis du ønsket å endre noe på måltidsituasjonen, hva ville det vært og hvorfor?
 - a. Hvis du har gjort endringer under måltidsituasjonen, kan du komme med eksempel?
7. Blir måltidene diskutert på avdelingsmøter? I så fall hva er tema?
8. Hvilke tanker har du om de yngste barnas samspill og språklig deltakelse rundt måltidet?

Avslutning:

Er det noe du ønsker å tilføye?

Kan jeg ta kontakt i ettertid hvis jeg har behov for mer informasjon?